

AZ AMERIKAI BIRODALOM BUKÁSA

Az adó Paradicsoma

GELENCSÉR GÁBOR

DENYS ARCAND MESEI TÁRSADALOMKRITIKÁJÁBAN A LOPOTT PÉNZT ALAPOSAN MEGMOSSÁK, MIELŐTT JÓTÉKONYKODNI KEZDENEK VELE.

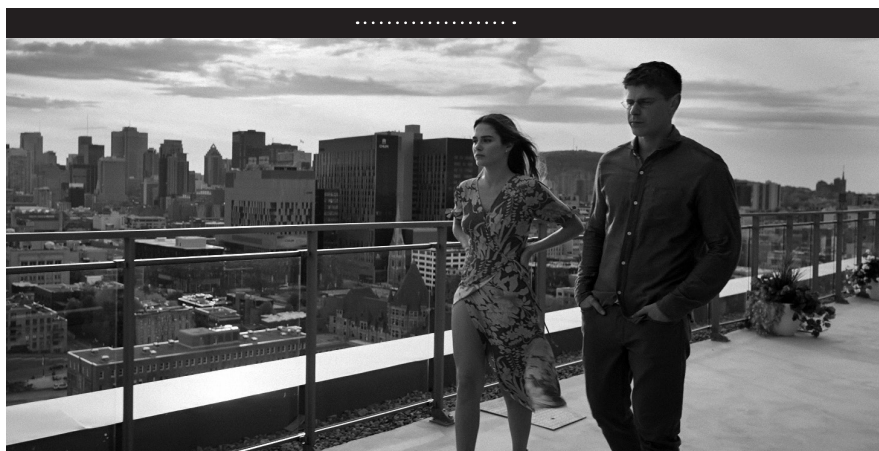
Denys Arcand mára a kanadai filmművészet talán legismertebb klasszikusává vált, aki néhány angol nyelvű, szélesebb közönségréteget megcélzó filmje kivételével megmaradt a társadalomkritikus, moralizáló szerzői film mellett, s ebben komoly sikereket ért el a cannes-i díjaktól az Oscar-jelölésekig. Ismertté a nevét a passiótörténetet modern környezetbe helyező *Montreáli Jézus* (1989) tette, majd a populárisabb kitérők után jött a *Barbárok a kapuk előtt* (2003) című fekete családi komédia. Arcand e munkáiban határozott Nyugat-kritikát fogalmazott meg, a moralizáló hangot a *Barbárok...*-ban szerencsés módon könnyedebb humorral keverve. Ezeket keretezik immár a „birodalom”-filmek: az 1986-os *Az amerikai birodalom hanyatlása* és a mostani *Az amerikai birodalom bukása*. A két film története között nincs semmiféle összefüggés, ám a morális példázat, a civilizált nyugati társadalom bírálata mindkettőben közös. Ráadásul Arcand a cím finom módosításával emeli a tétet: a hanyatlás után immár bukás-

ról beszél... S míg a korai film az entelektüelek cinikus szerelmi viszonyaiban ragadja meg a nyugati kultúra alkonyát, addig a legutóbbi – amit a 78 éves mester talán életműve záróakkordjának szán – szélesebb társadalmi horizontot pártáz a hajléktalanoktól a hétköznapi kisemberen át a gengsztereken és a rendőrökön keresztül egészen a fehér-galléros bűnözőig.

A film erénye, hogy miközben komoly társadalmi jelenségről beszél, szórakoztató is tud lenni, illetve ugyanezt másképp megfogalmazva: Arcand egy pillanatig sem állítja, hogy mesebeli történetét komolyan kéne venni – csak hogy művész(et)ként épp ez hitelesíti állításának társadalmi igazságát. Az *amerikai birodalom bukása* mindvégig fenntartja egy fordulatos műfaji film feszültségét. Van itt minden: balul sikerült fegyveres rablás és véletlenül belekeveredő szemtanú, nyomozás és bandaháború, szerelem és barátság. Mindehhez jól eltalált karakterrajz, ügyesen bonyolított cselekmény társul, és nem hiányzik az Arcand jobb

„Hanyatlás után immár bukásról beszél”

(Alexandre Landry és Maripier Morin)

pillanataira jellemző abszurd-fanyar (értelmiségi) humor sem. E műfaji keretben jelenik meg a társadalomkritika: a kanadai hajléktalan- és gengsztervilág, a politikai és rendőri cinizmus, pénz és hatalom összefonódása, törvények felleltisége. A filozófia szakot végzett, de csomagkihordóként dolgozó félszeg fiatalember ölébe hullott két sporttáskányi pénz így kerül a bűnözőktől a hajléktalanokat segítő jótékonyági szervezethez, míg végül a pénzmosás fogalma elnyeri szó szerinti értelmét. Eközben – az ország csillogóra fényképezett jóléti közegében – a lenyúlt bandák hajszolják a zsákmányt, a rendőrök meg a gengsztereket, de a csomagkihordó is gyanús, aki viszont segítséget kér és kap bizarr jótékonyági akciójához egy jóléti luxusprostituálttól és egy ugyancsak jóléti, a börtönben pénzügyi kurzuson kikupáló egykori bűnözőtől, végül egy nagymenő ügyvédtől, aki bevezeti a pénzmosás gazdaságfilozófiájába, majd néhány globális videóhívással le is bonyolítja azt. A magas politikai kapcsolatokkal rendelkező idős sztárügyvédet elviszik a rendőrök – de mint mondja, annyira ismeri a törvényt és olyan kapcsolatai vannak, hogy valószínűleg meghal, mielőtt elítélnék. Az egyik gengsztert lelövik – vetélytársa viszont viszi tovább az üzletet. A luxusprosti beleszeret félszeg kuncsaftjába, az akcióba bevont partner becsületesnek bizonyul, a rendőrök pedig feladják a pénz utáni hajszát, s beállnak a melegezőbe ételt osztani, ahol az ebből szerzett jóság mesei fordulattal csak azért is jó ügyet szolgál. Mint látható, még a műfaji elemek is magukban rejtenek némi társadalomkritikus felhangot, ám Arcand alapvetően enged a zsáner nyomásának, nem akar olyasmit beleerőltetni filmjébe, amit az nem bírna el. Nem akar többnek látszani, mint ami – nem akarja minden áron valóságának stilizálni meséjét. Ám az utolsó kockákon premier pláiban, mozdulatlanul, akár egy igazolványképen, a kamerába néző hajléktalanok – köztük a kanadai kisebbség képviselői, indiánok és eszkimók –, nos, ők nagyon is valódiak.

AZ AMERIKAI BIRODALOM BUKÁSA (La chute de l'empire américain) – kanadai, 2018. Rendezte és írta: **Denys Arcand**. Kép: **Van Royko**. Zene: **Louis Dufort, Mathieu Lussier**. Szereplők: **Alexandre Landry** (Pierre-Paul), **Maripier Morin** (Apasie), **Rémy Girard** (Bigras), **Vincent Leclerc** (Jean-Claude). Forgalmazó: **Cirko Film**. *Feliratos*. 127 perc.